

vábbra is „gyáván, erélytelenül, kétértelműen” politizált, hogy a történetírásban hosszabb ideig vallott véleményt idézzünk.⁸⁹ Ez az irányvonal a magyar nemzet szempontjából nem volt ugyan végzetes, de akaratlanul is megpecsételte a magyarországi zsidóság sorsát.

Ami pedig Kállay személyes sorsát illeti, amikor végül a németek megszállták Magyarországot, ő a budapesti török követségre menekült. Az 1944. október 15-i Szálasi-puccs után el kellett hagynia menedékhelyét, s nem sokkal utóbb Mauthausenba deportálták. A háború után előbb Rómában telepedett le, majd 1951-ben átköltözött Amerikába. New Yorkban halt meg 1967. január 14-én, 80 éves korában.

Jegyzetek

1. A Kállay-kormány március 9-én alakult meg, nagyjából ugyanabban az összetételben, mint a Bárdossy-kabinet. A kormánylista a következőképpen festett: belügyminiszter – Keresztes-Fischer Ferenc; honvédelmi miniszter – Bartha Károly; igazságügy-miniszter – Radocsay László; kereskedelmi és közlekedésügyi, továbbá iparügyi miniszter – Varga József; pénzügyminiszter – Reményi-Schneller Lajos; válás- és közoktatásügyi miniszter – Hóman Bálint; közellátási miniszter – Györfly Benyey Sándor; földművelésügyi miniszter – báró Bánffy Dániel; propagandaminiszter – Antal István. A kormány tagjai közül csak Keresztes-Fischer, Radocsay, Varga és Bánffy volt igazán hű Kállayhoz.

1943. július 24-ig Kállay a külügyministerséget is megtartotta magának, majd ezt a tisztséget hívének, Ghyczy Jenőnek adta át. Amikor a kormány megalakult, a németek attól tartottak, hogy a külügyminiszteri tárcát a minisztérium sajtófőnöke, Ulein-Reviczky Antal kapja meg, holott ők Bárdossy kinevezése érdekében buzgólkodtak.

2. Mario D. Fenyő: *Hitler, Horthy and Hungary*. Yale University Press, New Haven, 1972, 61. o.

3. *Uo.*, 64. o.

4. C. A. Macartney, 2:82.

5. Kállay szerint miniszterelnöki kinevezésének másnapján találkozott Lukács Bélával, a kormánypárt elnökével és más vezetőkkel, akik tudomására hozták, sem nem számíthat a párttagság támogatására, sem nem kormányozhat hatékonyan, ha nem szegődik az ő németbarát irányvonaluk mellé. Konkrétan – állítja Kállay – ahhoz kötötték támogatásukat, hogy Kállay 1. tegyen engedményeket a közvéleménynek a zsidókérdésben; 2. tegyen Németországnak elkötelezett nyilatkozatokat, és 3. oszlassa el Gömbös híveinek aggodalmait. Nicholas Kállay: *Hungarian Premier*. Columbia University Press, New York, 1954, 66–69. o.

6. Jagow 1942. június 12-i távirata a német külügyminisztériumnak. *A Wilhelmstrasse és Magyarország*. Szerk.: Ránki György, Pamlényi Ervin, Tilkovszky Loránt, Juhász Gyula. Kossuth, Bp., 1968, 488. dok.

7. Sulyok Dezső: *A magyar tragédia*. A szerző kiadása, Newark, 1954, 477. o. Lásd még Karl Werkmeister 1942. szeptember 26-i, alább hivatkozott nyilatkozatát.

8. Lásd például A. I. Puskásnak, a magyar származású szovjet szerzőnek *Magyarország a II. világháborúban* c., oroszról magyarra fordított munkáját, Kossuth, Bp., 1971. Lásd különösen 158–162. o.